

Миколи Степановича, «почалися всі його університети та професорства».

Зворушлива розповідь М. Тимошика про автора та його поетичну збірку викликала не лише неабияке зацікавлення у присутніх, а це трудівники села, сільська інтелігенція, зокрема вчителі, приїжджі (презентація, що символічно, відбулася напередодні поминальних днів), а й чимало запитань, спонукала до щирої і відвертої розмови.

На завершення презентації кожен бажачий міг безкоштовно отримати книгу з автографом автора, який уклінно пропонує її читачеві, сподіваючись, що знайде в його особі не тільки об'єктивного критика, а й нового друга.

Лідія НАУМЕНКО
науковий співробітник
відділу наукових комунікацій ННДІУВІ

УКРАЇНСЬКИЙ СВІТ ЧЕНЦЯ, ЖУРНАЛІСТА, ПИСЬМЕННИКА

Однієї теплої осінньої днини в тихій обителі Китаївської пустині, в якій від прадавніх часів усамітнювалися поодинокі киево-печерські насельники, опинився незвичний чернець. Молодий, русявий, голубокий, гарний на вроду, спокійний на вдачу.

Дивовижна, ніби неземна природна краса цієї досі не званої київської околиці враз зачарувала прибульця. Став біля скиту, мов заворожений, вслухаючись у довколишню тишу. Сповнений печалі та смутку погляд ковзнув неба в тумит, коли високо над головою пролітали ключем журавлі, дружно накриваючи цю щедро засипану яскравою позолотою місцину своїм подивовано-прощальним курликанням. Вразлива душа молодого ченця відзивалася на побачене і увялене римованими рядками:

*Пролітали журавлі – подивились,
Проїжджали королі – поклонились:
Що за диво пломеніє у скелі,
У Китаївській древній пустелі?*

Просилися на папір все нові й нові рядки, між якими зримо поставали старці часів Петра Могили, які мудрими очима видивлялися на цих пагорбах осінь, застерігаючи ближніх не плямувати душу гріхами і суєтою, що їх потім не в силі буде відмити «ні потом, ні водою». Уявлена картина закінчувалася передчуттям якоїсь тривожної неминучості, якимось внутрішнім непогодженням із тією непевною новою реальністю, що вперто торувала шлях у невідому далеч. І ніби в намаганні перебороти ті тривожні думи, переконати самого себе в невідворотності того, що відбулося, й того, що має статися, душа мимоволі шукала дотику до спокійнішої, обнадійливішої струни:

*Милувалися би очі довіку –
Скільки треба на житті чоловіку?..
Та душа чогось вищого прагне
Чи злетить вона до Бога, чи досягне?..*

Невідворотність того, що сталося, – це несподівано прокладена волею долі глибока борозна, що розділяла навпіл тільки-но розпочатий житейський шлях: той, що вже перейдений був до вчора, і той, що зорітимо від завтра за металевою брамою цієї давньої чернечої обителі.

Що залишалося на тому боці тієї борозни? Небагато, якщо міряти набуте всього лише двадцятьма вісьмома прожитими роками. Щасливе дитинство та такі ж безтурботні шкільні роки, проведені зі старшими братом і сестрою в учи-

тельській родині в одному з найкрасивіших буковинських сіл.

Село це ще від старих австрійських часів носило загадкову назву Велавче, але в перші радянські роки отримало нову – Коритне, на знак того, що поселення розкинулося у видолинку поміж двох карпатських рукавів уздовж швидкоплинної гірської Бережниці й комусь із владних ініціаторів перейменування нагадало корито. Потім були перші дописи, перші проби пера, опубліковані на сторінках вижницької районної і чернівецьких обласних газет, вступ до столичного Шевченкового університету на престижний у ті часи факультет журналістики й омріяний диплом журналіста. Була й однорічна армійська служба в лавах радянської армії, і перші місяці багатобіжучої газетної практики, і несподіване запрошення на посаду репортера першого каналу Українського телебачення.

У рейтинговій, як тоді вважалося, телепередачі «Від перехрестя – до успіху» сюжету молодого талановитого журналіста Віталія Мусієнка легко вирізнялися з-поміж інших. Передусім компетентністю, переконливістю, щирістю ведучого, образністю його мови, незвичністю підібраного відеоряду. А ще – гостротою й актуальністю. Адже йшлося в тих передачах про непрості кроки становлення в молодій Українській державі ринкових засад розвитку економіки, про приватизацію крупних підприємств, про прихильників і опонентів непростих процесів оновлення усіх сфер життя. У тих сюжетах він викладався сповна, щиро вірячи в потрібність і важливість зробленого, неухильно сповідуючи одну з головних заповідей ще тієї, старої, журналістики, про яку постійно нагадували усі студентські роки добрі старші навчителі: «Справедливість – моє ремесло».

Робочі дні були спресовані до краю: близькі й далекі відрядження, зустрічі з цікавими співбесідниками – героями телепередач, зйомки, монтаж програм. У вихідні – музеї і театри. А ще – участь у засіданнях літературної групи молодих літераторів «500», суперечки й дискусії довкола творчих доробків ровесників. Впевненості в своїх силах додавали публікації власної малої прози у збірнику «Черлене вино», на шпальтах престижної «Літературної України»... Ті публікації засвідчували про неабиякі творчі можливості майбутнього письменника, ще не до кінця розкриті неповторні особливості його образного бачення довколишнього світу.

Однак... Шліфувати свою журналістську й

письменницьку майстерність йому не судилося. Все добре і світле в його житті, що перебувало на той час на злеті, було нагло перекреслено чієюсь невидимою рукою одного пізнього січневого вечора. Група молодиків-недолюдків – найімовірніше, за чієюсь вказівкою – забили його мало не до смерті (Ту справу тодішня міліція так і не розслідувала до кінця; у пресі лиш з'явилося коротке повідомлення про звірячу розправу над молодим журналістом під час виконання професійного обов'язку).

Боротися за правду вже не було ні сил, ні бажання. Слід було боротися за життя. Реанімаційні відділення лікарень, операції, дефіцитні на той час ліки. Життя Віталія Мусієнка, як кажуть у народі, висіло на волосинці кілька нестерпно довгих місяців. Мати й сестра почергово були біля нього. Навіть досвідчені лікарі не вірили, що він виживе.

Та він вижив. І саме тоді, у виснажливій і водночас одухотворяючій багатоденній боротьбі між життям і смертю, прийняв тверде й остаточне для себе рішення: даровані йому Всевишнім наступні дні земного життя присвятити не житейській суєті суєт, а молитовному служінню Богові, прийнявши чернечий постриг.

Саме тоді для нього ставало однозначно зрозумілим: з думкою про повернення в журналістику, якою весь цей час жив, яка наснажувала, додавала сил, доводилося розставатися назавжди. Професійна кар'єра, нереалізовані творчі задуми – все це ніби непомітно й безболісно відходило на другий план. Принаймні воно вже ніколи не могло звершитися, увінчатися під іменем Віталія Мусієнка.

Відтоді й почалася нова сторінка його життя – під новим іменем, у цілковито іншій іпостасі, з іншими намірами і бажаннями:

*Владико мертвих і живих!
Не залиши мене в полоні,
Зігрий раба в своїй долоні –
Навчуся сили слів Твоїх...*

Поетична муза не покинула молодого монаха. Нереалізований сповна у світському житті дар слова знову все сильніше нагадував про себе. І не лише в поезії, а й у прозі. Згодом відкрилася нова грань його творчого таланту – в кінематографі. Саме там, у Китаївській пустині, де був послушником і де прийняв чернечий постриг, він взявся за телекамеру і створив кілька неповторних фільмів-причт, з-поміж яких – «Буквинський псалм», «Румунський псалм», що стали незабаром складовою документального серіалу Міжнародного фонду підтримки християнського кіно «Покров». Фільми ті отримали призи щорічного Міжнародного фестивалю православного кіно з такою ж назвою, що проходить у Києві, за 2005, 2006 і 2007 роки.

Після десяти років чернечої служби в Китаївській пустині доля приводить ієромонаха Пафнутія до Введенського монастиря, а з 2010 року він перебуває в числі братії Києво-Печерської лаври.

До поетичної збірки, яка щойно побачила світ, увійшли твори, написані автором у період його перебування саме в Китаївській пустині, який був у житті молодого ченця особливо драматичним. І назва її – «Мальований хрест» – є вистражданою, глибоко особистісною і символічною.

У богословській науці образ старовинного хреста уособлює головний зміст життя лю-

дини – очищення і вдосконалення душі через смиренне несіння всіх житейських випробувань та боротьби із спокусами. У збірці ієромонаха Пафнутія саме такий старовинний хрест, який з прадавніх часів наші пращури часто розмальовували, об'єднує чотири розділи збірки («Свята Покрова», «Різдво Христове», «Воскресіння», «Зелені свята»), які представляють річний цикл найбільших православних свят.

Кожен із цих розділів починається з короткої авторської передмови, яка ніби визначає тональність поетичної розмови з незнайомим автором читачем – щиро, доступну, відверту, з елементами філософського роздумування над сенсом житейських буднів. В одній із них автор так обумовлює обрану емоційну домінанту збірки в образі хреста: «Про час заснування печерних келій на Китай-горі не зосталося ні свідків, ані літописів – хіба лиш одинокий хрест, котрий суворо стоїть на підході до печер. Перед ним колись був інший, а перед тим – ще декілька. Минали роки і століття, літо в'язало плоди на весняному цвіті, – але хрест стояв незмінно. Як Боже благословення. Як непорушний вісник вікових передань».

Зрозуміло, що основну частину збірки складає релігійна поезія. Творити її зазвичай здатна людина, помисли й діяння якої одухотворені глибокою вірою в Бога, щоденним безкорисливим служінням його ідеалам. Зазвичай завданням такої поезії є творення релігійного світогляду, допомога людині стати ближче до Бога, визнати його своїм рідним батьком – «обожитися». Однак у поданні ієромонаха Пафнутія така релігійність не є нав'язливою. Вона не базується на звичному переповіданні біблійних сюжетів, нагадуванні прописних істин, традиційної для такого виду літератури схоластиці, абстрагованості від конкретного індивіда. Вона – суто особистісна, щиро переживальна, де в чому навіть сповідальна. Тому й торкається душі кожного, хто занурюється в цей індивідуальний світ молодого монаха. Надто ж коли йдеться про загублені вчорашні тривоги кожного, які все ще не переболіли, про туман, за яким не видно дороги, про пробуджене сумління і про наші вічні борги перед ближніми:

*Не злітає душа над землею,
Не наступить спасительна мить,
Якщо десь нарікають за нею,
Або серце у когось болить.*

*Розійдися, тумане, до краю,
Не ховайся від бурі і злив,
Дай-но я іще пошукаю
Тих людей, перед ким завинив.*

У більшості поезій релігійного циклу «прочитується» чимало автобіографічного, такого, що пропущене крізь потаємні закутки власного серця, що народжувалося з-під пера в часті хвилини душевних переживань:

*Блистіли зорі крізь емаль
Чернець ховав чужу печаль –
Було своєї мало.
Коли в далекому краю
Покинув келію свою –
На вулиці світало...*

Ось така вдало обрана тональність оповіді, заземленість багатьох сюжетів робить її суголосною думкам і настроям читача. Часто така заземленість торкається «первоцвітів» –

рідного краю, пори дитинства і юності. «Первоцвіти», які часто приходять у снах ченця-поета, – то його витоки, його мала Батьківщина. Це Буковина, старі австрійські Чернівці з їх неповторним архітектурним обличчям, де, здається, у кожному камені закладено високу духовну енергетику культурної столиці Європи – Відня, під протекторатом якого розбудовувався колись цей край. Не випадково йому присвячено немало поезій:

*Єдиний раз за цілу зиму
Зробило сонце непогоду
Позбулися вітрини льоду
Й постало фото Чернівців
Минулих днів... Юначих снів...*

Пам'ять вибруковує багато чистого і світлого, що було в то м у житті і що настійливо кличе бодай на хвилику повернутися туди, бодай не-надовго освіжитися ковтком п'яного повітря, припасеного смерековими гаями:

*Вітром, димом, протягом
Полечу за потягом.
Розірвусь наполовину,
Подивлюсь на Буковину
Під осіннім одягом.*

Однак такі юначі пориви чемно і терпеливо остуджує буденна реальність, що мимоволі виводить на філософські роздуми про неминучість сприйняття життя таким, яким воно скла-лося для кожного:

*Людське життя – стара бруківка,
Де дні зійшлися воєдино.
По них проїхались конями,
До блиску витерли ногами,*

*Починається осінь туманна –
Не досягне до неба рука.
Мов небесна негадана манна
Ллється покотом сива ріка.*

*Загубились вчорашні тривоги,
Не болять те, що вчора пекло.
За туманом не видно дороги,
І майбутнє – як матове скло.*

*Пошукай за туманами очі,
Безнадійні й печальні колись.
Чи не плачуть вони серед ночі,
Чи воскресли вони, придивись!*

*Помолись, то – твоя запорука,
Серед моря надійне весло.
Де буяли вітри і розлука,
Життєдайне насіння зросло.*

*Ви просили – і небо схилилось,
І ранкові зайнялись вогні –
Чи сумління моє пробудилось,
Чи минуле згадалось вві сні?*

*Десь написали епіграми.
А он і вдарив хтось по дню,
Немов кресалом для вогню.
Закам'яніла черга днів,
Шося із спогадів і снів...*

Одна з визначальних особливостей цієї збірки – глибока образність, вдумливий погляд і сприйняття довколишнього світу небайдужими очима. Хвилюючі миттєвості свого житейського літа автор часто переживав у чернечому скиту побіля фастівської Томашівки, оповитої тихими водами Ірпінь-ріки. Саме там і народився образ осені, поріг якої колись доведеться переступати:

*Поля мовчать, дерева босі –
Ірпінь переганяє осінь.
Впіймаєш літо вдалині –
Чи повідомиш і мені?*

Творчий світ ієромонаха Пафнутія – це роздумування про скороминуще і вічне, духовне і бездуховне, про справжні і фальшиві людські цінності, про проблеми вибору і обов'язку, які супроводжують людину протягом усього її земного життя. А ще цей світ має чітко і послідовно виражений український слід. Чернець-поет його ревно оберігає, захищає і стверджує не лише в своїх поетичних творах, а й у постійних проповідях перед прихожанами у храмах славної Києво-Печерської обителі, в численних текстах «Печерського Православного листка», який редагує, і в своїй щоденній особистій мо-литві до Бога.

Микола ТИМОШИК
доктор філологічних наук, професор

Ієромонах ПАФНУТІЙ

*Не злітає душа над землею,
Не наступить спасительна мить,
Якщо десь нарікають за нею,
Або серце у когось болять.*

*Розійдися, тумане, до краю,
Не ховайся від бурі і злив
Дай-но я іще пошукаю
Тих людей, перед ким завинив.*

*Нехай же там, де нас немає,
За нас помоляться сьогодні.
Комусь в дорогу сонце грає,
А ми – погані і голодні.*

*А ми, душе, підем по світу
Шукати вільного барлогу,
Благословенного совіту
Задля святої перемоги.*

*Серед подертого лахміття
Несу один свою надію.
Моя душе, моє суцвіття,
Тебе я зрадити не смію.*